

Střední průmyslová škola a Vyšší odborná škola technická Brno, Sokolská 1

Šablona: Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT

Název: Tváření

Téma: Určení těžiště střížných sil, funkční rozměry nástrojů pro stříh

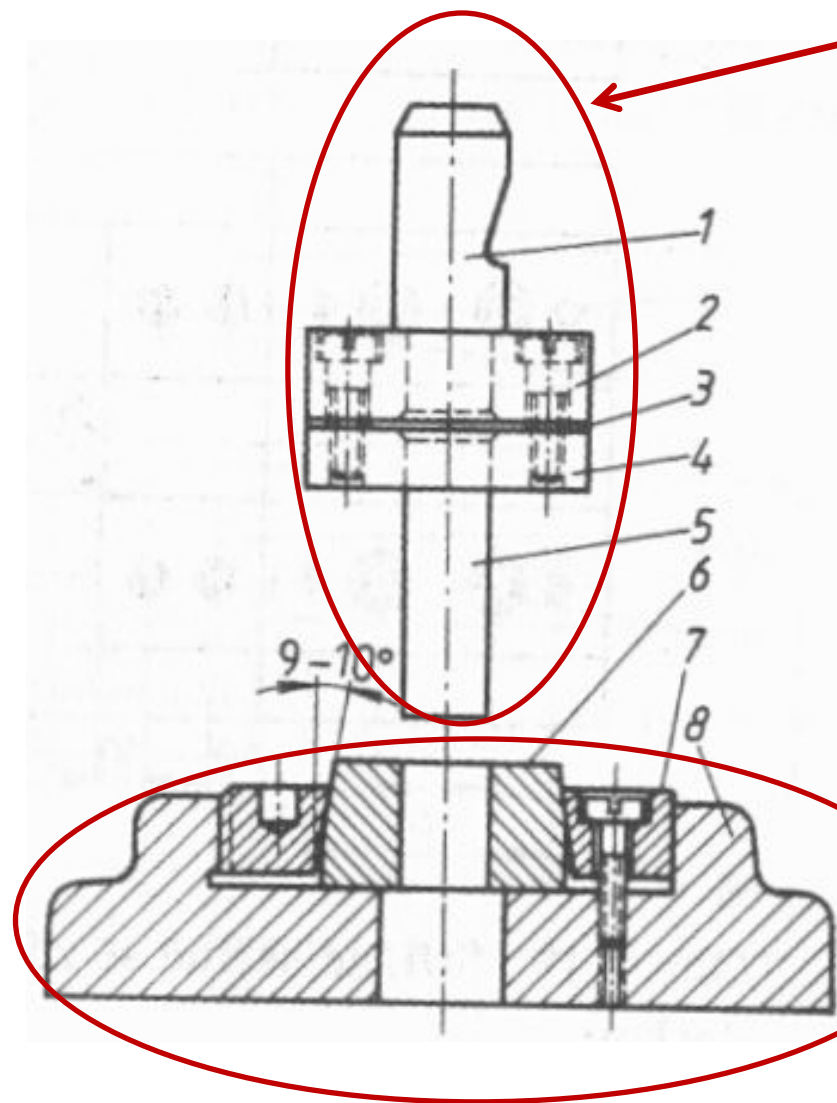
Autor: Ing. Kubíček Miroslav

Číslo: VY_32_INOVACE_20 – 11

Anotace: Slouží jako podklad pro výuku teorie tváření. Způsoby a postup při určování těžiště pro umístění stopky. Postup při určování rozměrů činných částí stříhadla pro děrování a ostříhování. Text určen pro studenty 3. ročníku střední odborné školy oboru strojírenství.

URČENÍ TĚŽIŠTĚ STŘIŽNÝCH SIL

- JEDNODUCHÝ STŘIŽNÝ NÁSTROJ

POHYBLIVÉ ČÁSTI

1 – STOPKA

2 – UPÍNACÍ DESKA

3 – VLOŽKA

4 – KOTEVNÍ DESKA

5 – STŘIŽNÍK

6 – STŘIŽNICE

7 – UPÍNACÍ KROUŽEK

8 – ZÁKLADOVÁ DESKA

PEVNÉ ČÁSTI

URČENÍ TĚŽIŠTĚ STŘIŽNÝCH SIL

- **Poloha upínací stopky** - musí procházet působišťem všech střižných sil – **TĚŽIŠTI** ,aby nedocházelo k
  - Nadměrnému a nerovnoměrnému opotřebení střižných hran
  - Namáhání bočními silami (=> vznik klopných momentů)
- Pohyblivé části lisovacích nástrojů jsou v beranu lisu upevněny pomocí tzv. stopek (viz obr. Str. 2)
- Působišťe jednotlivých střižných sil je v těžišti střižné čáry (obvodu střižnice nebo střižníku). Místo střižných sil lze počítat u jednotlivých střižníků s délkou střižné čáry
- Působišťe střižných sil se určuje
  - Výpočtem
  - Graficky
  - Pomocí modelu

URČENÍ TĚŽIŠTĚ STŘIŽNÝCH SIL - výpočtem

- Vychází se z rovnováhy momentů působících sil
- Postup
  1. V nástřihovém plánu se zvolí soustava souřadnic (osy x a y)
  2. Označí se ty elementy střižných čar l_1 , l_2 , ... U nichž je poloha těžiště známá (kruhové čtvercové a obdélníkové otvory) – střižná síla je přímo úměrná délce střižné hrany (proto při výpočtu stačí pracovat jen těmito délkami (l_1 , l_2))
  3. Vyznačí se souřadnice těžišť jednotlivých elementů
  4. Sestaví se rovnice rovnováhy momentů (viz obr. Str. 8) a z ní se získá vztah pro výpočet souřadnice těžiště x_T na ose x

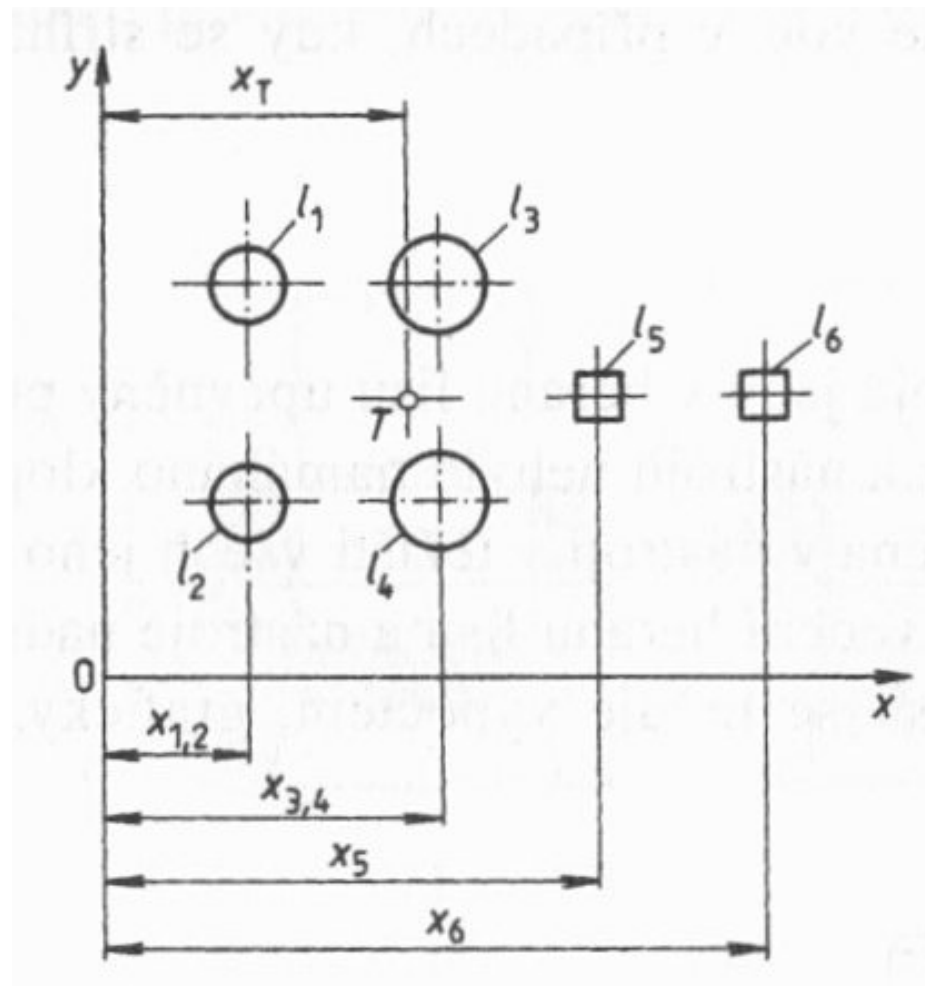
URČENÍ TĚŽIŠTĚ STŘIŽNÝCH SIL - výpočtem

$$x_{1,2}(l_1 + l_2) + x_{3,4}(l_3 + l_4) + x_5l_5 + x_6l_6 = x_T \Sigma l_i, \text{ kde } i = 1, \dots, 6,$$

$$x_T = \frac{x_{1,2} \cdot (l_1 + l_2) + x_{3,4} \cdot (l_3 + l_4) + x_5l_5 + x_6l_6}{l_1 + l_2 + l_3 + l_4 + l_5 + l_6};$$

5. Podobným způsobem se určí souřadnice těžiště **y_T** na ose **y**

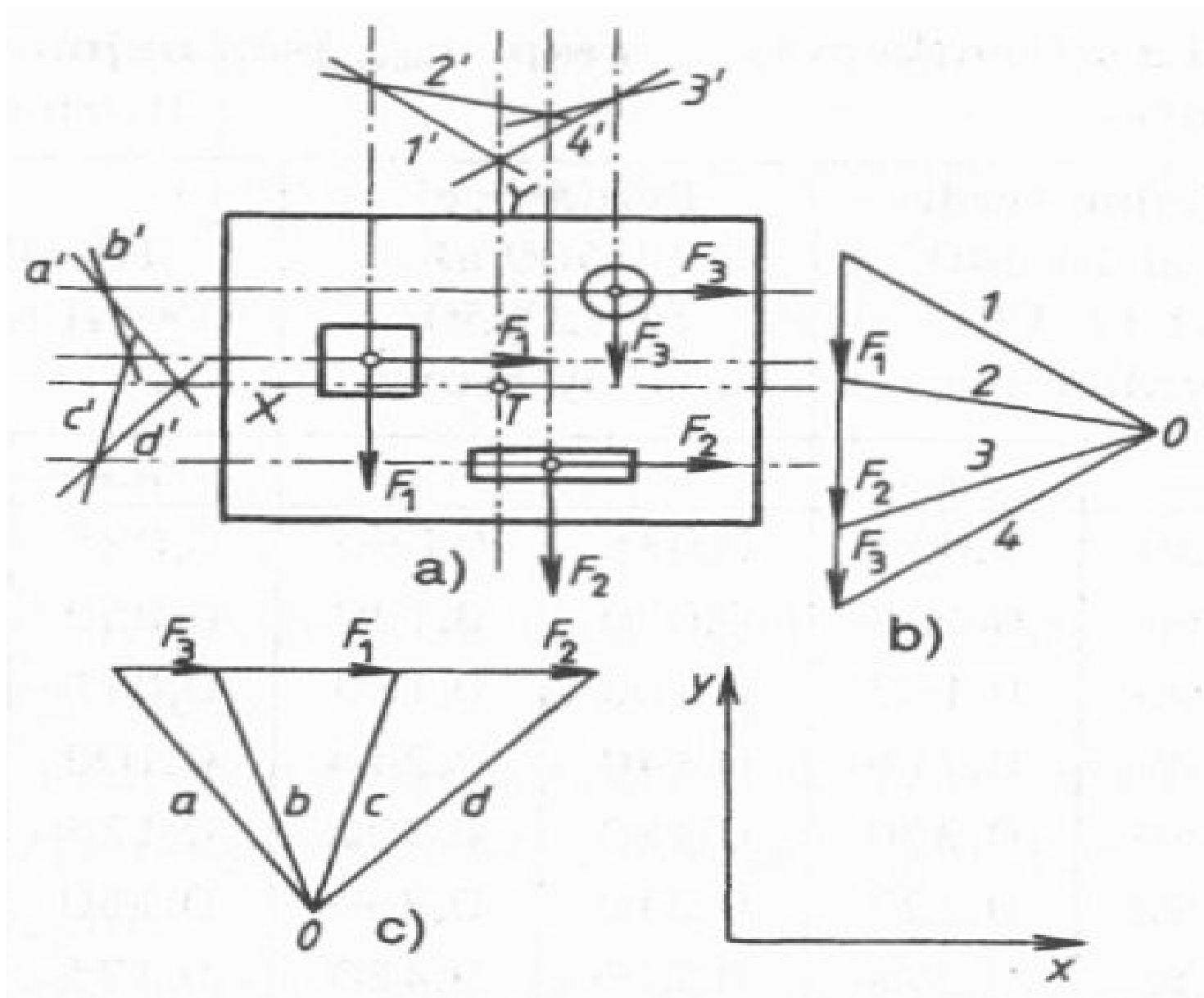
URČENÍ TĚŽIŠTĚ STŘIŽNÝCH SIL - výpočtem

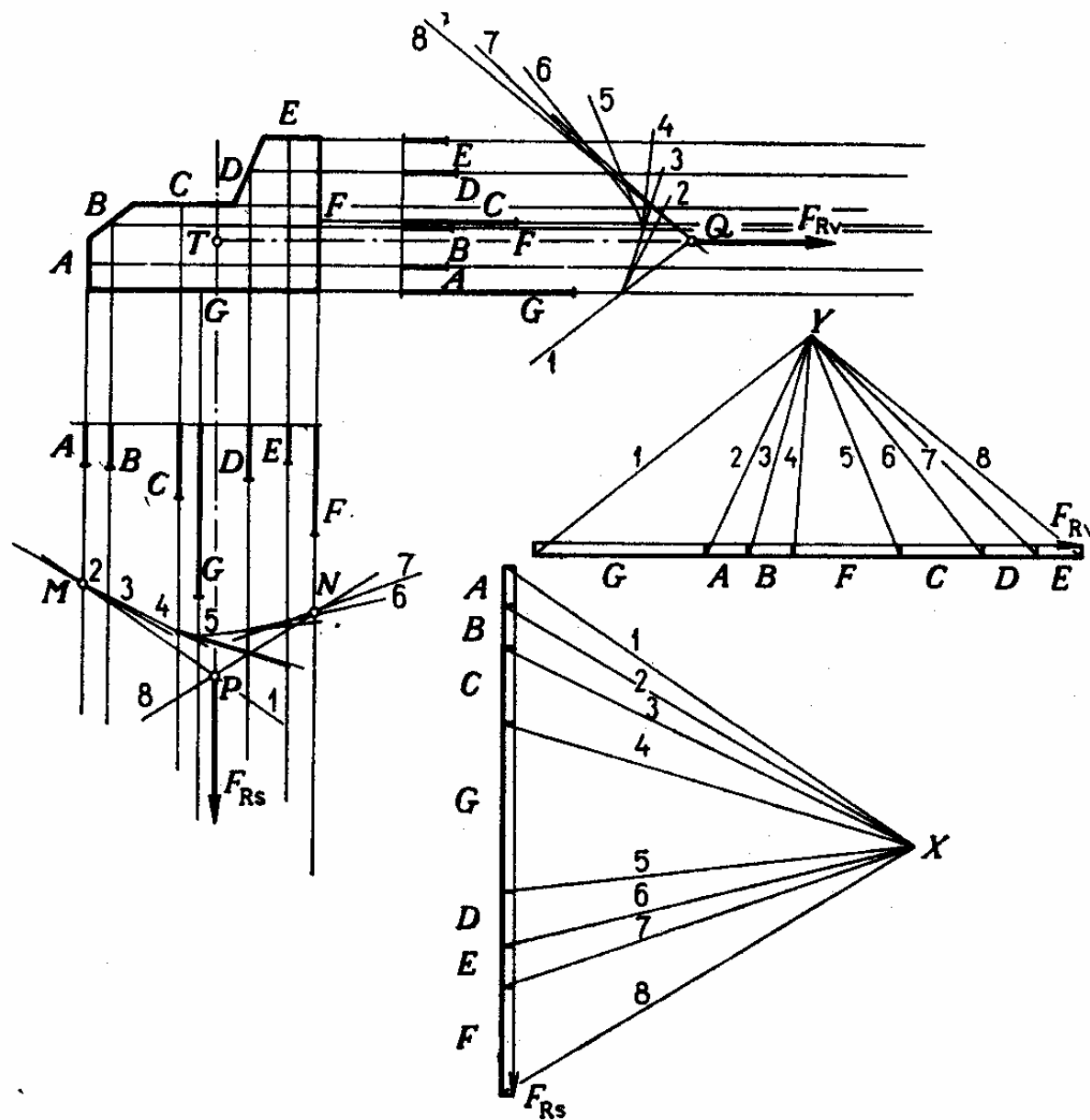
URČENÍ TĚŽIŠTĚ STŘIŽNÝCH SIL - graficky

- Ke grafickému určení se využívá vláknový polygon.
  - Za předpokladu tří střižníků je postup obdobný jako u řešení výpočtem
1. V nástřihovém plánu se rozčlení střižné čáry na jednotlivé prvky, tam kde je těžiště známo
  2. Z těchto těžišť se vynesou vektory sil (F_1 , F_2 , F_3) ve směru příslušné osy (i zde velikost vektorů odpovídá v měřítku délce střižné hrany)
  3. Všechny síly (vektory) se vynesou do jedné přímky a ze zvoleného bodu (O) se vedou vlákna (1,2,3,4)
  4. Pomocí rovnoběžek (1' , 2' , 3' , 4')
  5. Totéž provést i pro osu **y**
  6. Průsečík obou výslednic určuje polohu těžiště střižných sil **T**

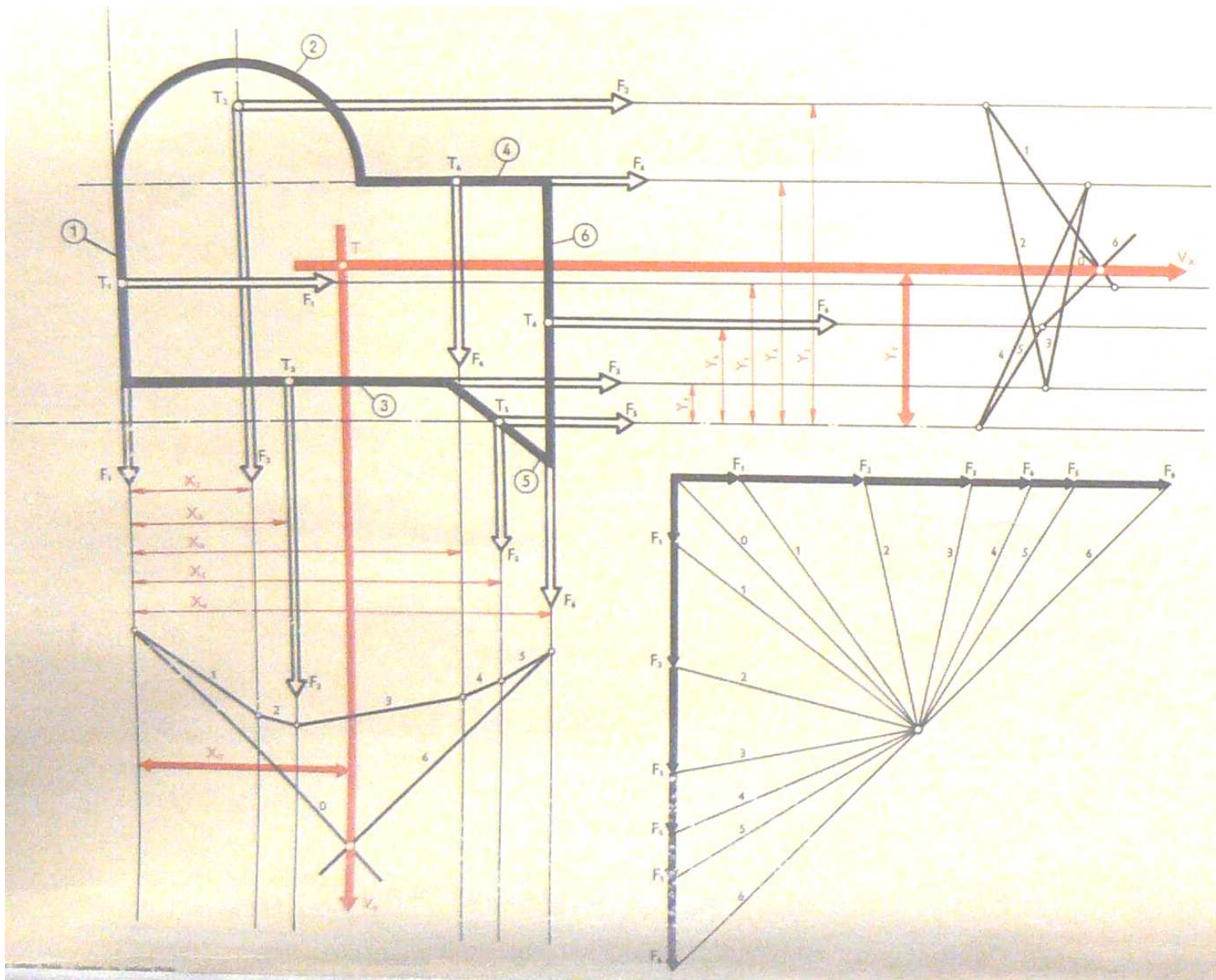
URČENÍ TĚŽIŠTĚ STŘIŽNÝCH SIL - graficky

URČENÍ TĚŽIŠTĚ STŘIŽNÝCH SIL - další příklady

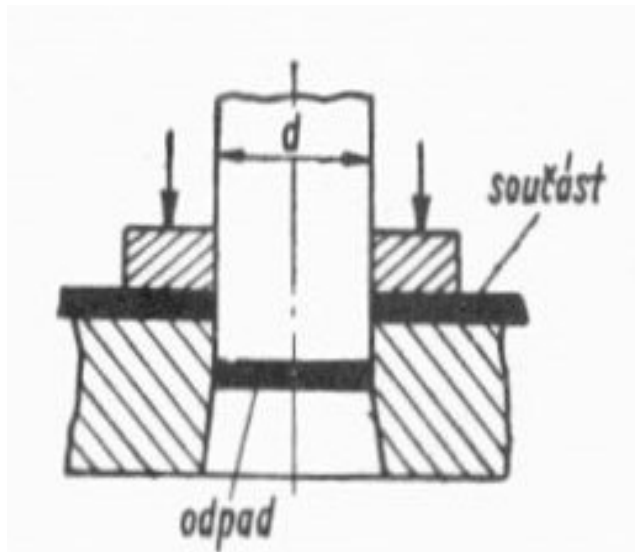

URČENÍ TĚŽIŠTĚ STŘIŽNÝCH SIL

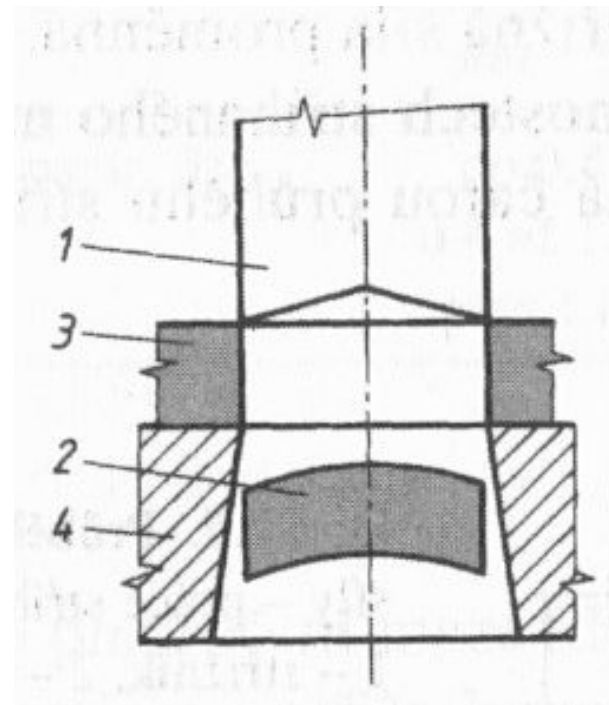

FUNKČNÍ ROZMĚRY STŘIŽNÝCH NÁSTROJŮ

- **Děrování** - rozměry stříhaných otvorů určuje *střižník* $\Rightarrow$ při stříhání vnitřního tvaru (díry) se nejprve určují rozměry střižníků

1 – střižník, 2 – odpad,
3 – výstřižek, 4 – střižnice

FUNKČNÍ ROZMĚRY STŘIŽNÝCH NÁSTROJŮ

- **Děrování** – jde o vyrobení požadovaného rozměru díry
- Při výpočtu se vychází z horního mezního rozměru díry H_{MRV}

- **Pro jmenovitý rozměr střížníku D_{KU} platí**

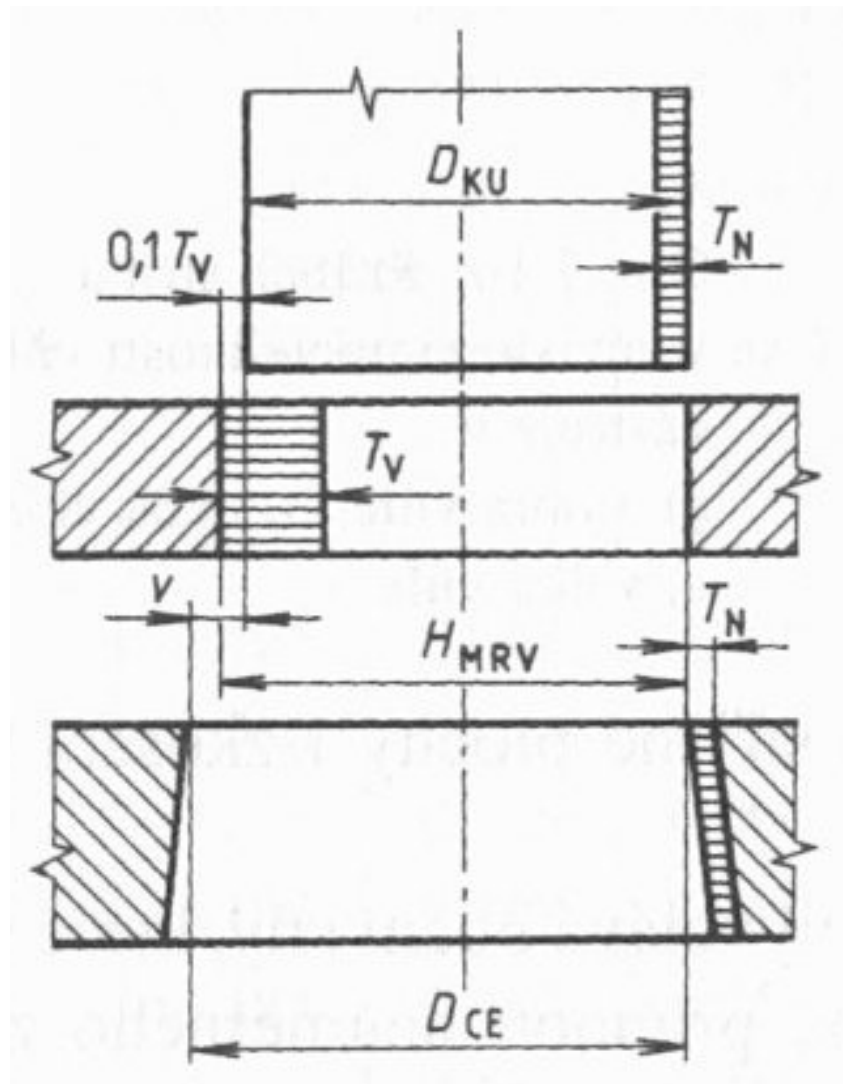
1.
$$D_{KU} = (H_{MRV} - 0,1 T_v) - T_N \quad (\text{mm})$$

- **Pro jmenovitý rozměr střížníku D_{CE} platí**

2.
$$D_{CE} = (H_{MRV} - 0,1 T_v + v) + T_N \quad (\text{mm})$$

FUNKČNÍ ROZMĚRY STŘÍŽNÝCH NÁSTROJŮ

- Pro děrování

T_V – TOLERANČNÍ POLE DÍRY

T_N – TOLERANČNÍ POLE NÁSTROJE

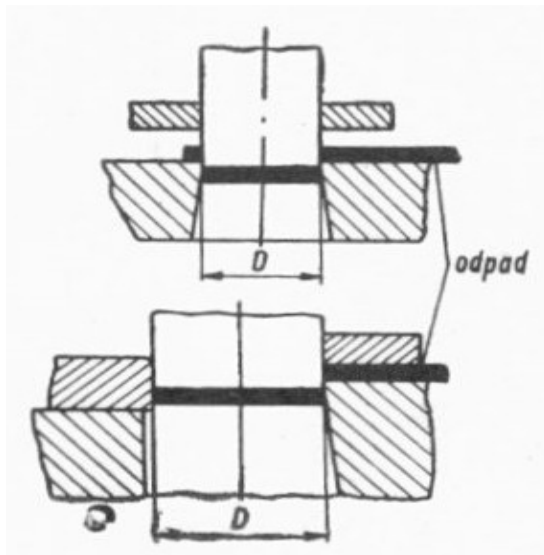
v – STŘÍŽNÁ VŮLE NÁSTROJE

H_{MRV} – HORNÍ MEZNÍ ROZMĚR

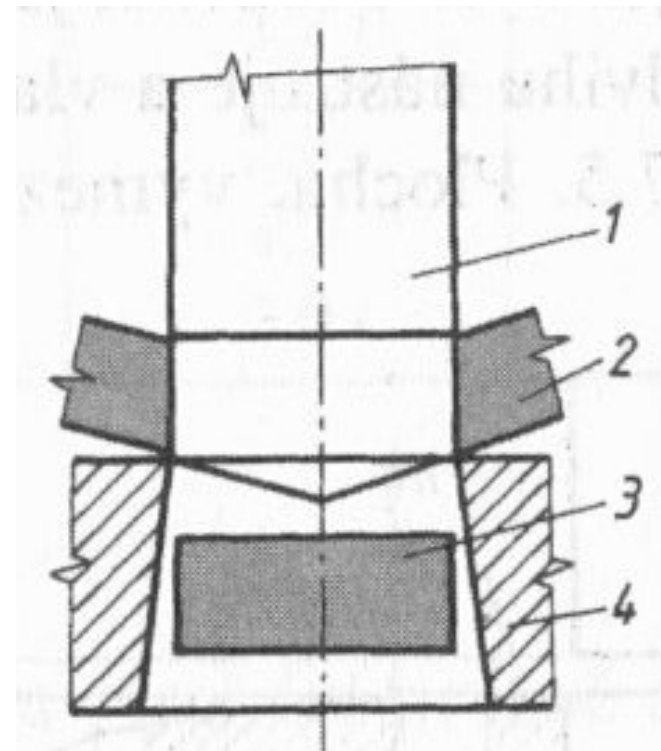
VÝROBKU - DÍRY

FUNKČNÍ ROZMĚRY STŘIŽNÝCH NÁSTROJŮ

- **Vystřihování** - vnější rozměry výstřižků určuje střížnice $\Rightarrow$ **při stříhání vnějšího tvaru** (obvodu výstřižku) **se jako prvé určí rozměry střížnice**

1 – střížník, 2 – odpad,
3 – výstřižek, 4 – střížnice

FUNKČNÍ ROZMĚRY STŘIŽNÝCH NÁSTROJŮ

- **Ostřihování** - vnější rozměry výstřižků určuje střižnice
- Při výpočtu se vychází z **dolního mezního rozměru výstřižku** D_{MRV}
- **Pro jmenovitý rozměr střižnice** D_{CE}

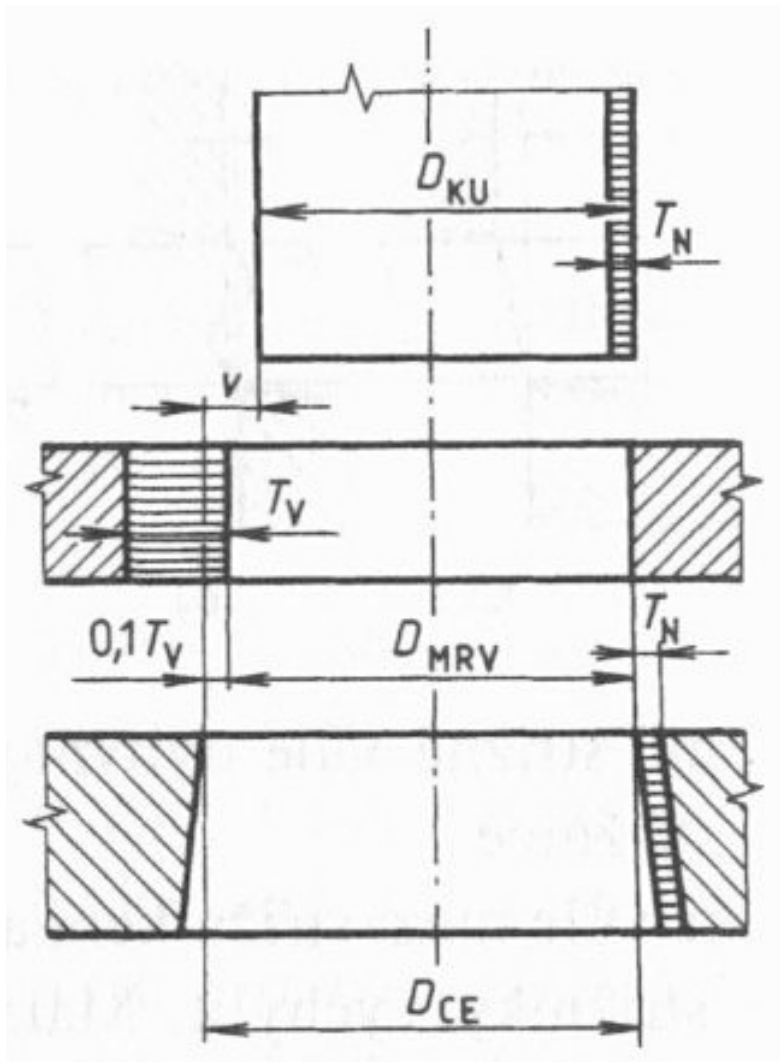
1.
$$D_{CE} = (D_{MRV} + 0,1 T_V) + T_N \quad (\text{mm})$$

- **Pro jmenovitý střižníku** D_{KU}

2.
$$D_{KU} = (D_{MRV} + 0,1 T_V - v) - T_N \quad (\text{mm})$$

FUNKČNÍ ROZMĚRY STŘÍŽNÝCH NÁSTROJŮ

- Pro vystřihování (ostřižení)

T_V – TOLERANCE VNĚJŠÍHO
ROZMĚRU VÝSTŘIŽKU

T_N – TOLERANČNÍ POLE NÁSTROJE

v – STŘÍŽNÁ VŮLE NÁSTROJE

D_{MRV} – DOLNÍ MEZNÍ ROZMĚR
VÝROBKU – VNĚJŠÍ ROZMĚR
VÝSTŘIŽKU

FUNKČNÍ ROZMĚRY STŘIŽNÝCH NÁSTROJŮ

- PŮSOBIŠTĚ STŘIŽNÝCH SIL POMOCÍ **MODELU**
- Vhodné pouze pro složité výstřižky
  - zdlouhavé
  - pracné
  - vyžaduje zkušeného pracovníka

ZDROJE

- ŘASA J. HANĚK V. KAFKA J., STROJÍRENSKÁ TECHNOLOGIE 4, SCIENTIA,PRAHA, 2003,ISBN 80-7183-284-7
- STT 4,výrobní pomůcky,SNTL, PRAHA 1978,04-224-78